

דבר המערכת

גיליון זה מתפרסם בתקופה של מאבקים חברתיים ופוליטיים מטלטלים, ולנוכח ניסיונות ממסדיים עיקשים לנגוס בחופש היצירה והביטוי של אמניות ואמנים, חוקרות וחוקרים. זה הרקע לפרסום מבחר מתורגם מתוך כתביו של הקולנוען, הסופר והתיאורטיקן הגרמני אלכסנדר קלוגה (Kluge). הטקסט המובא בגיליון מורכב מקטעים קצרים הדנים בתפקידיו הפוליטיים של הקולנוע ובאחריות החברתית שלו. הקטעים שנבחרו נכתבו בשנים 1979 ו-1980 בניסיון לבחון מחדש את האירועים שהסעירו את גרמניה באותן השנים: מחאה המונית שקרסה בלי שהצליחה לשנות את הסדר החברתי והפוליטי, פעולות הטרור שלאחר המחאה ותגובות הנגד האלימות של המשטר המערב-גרמני לאורך "שנות השישים הארוכות". כנגד מה שנראה כניצחון השמרנות על כוחות השינוי, קלוגה דן בסוגיות של אסתטיקה קולנועית, איכות וצנזורה, ריאליזם, פנטזיה ותיעוד. תחומים אלה מאפשרים לו לפתח דיון בתפקידם הפוליטי של יוצרי הקולנוע, קרי, עיצוב "מרחב ציבורי לעומתי" (Gegenöffentlichkeit), מושג שטבע ב-1972 עם הסוציולוג אוסקר נגט (Negt) בהמשך לאירועי המחאה של תנועת הסטודנטים. כך, תוך דו-שיח עם יוצרים בני זמנו ובאמצעות דוגמאות מסרטיו, הוא מתייחס לצורך בפירוק יחסי הכוח בין היוצרים לבין תעשיות הקולנוע והטלוויזיה ומערכת המימון הממשלתית, ומצביע על האפשרויות הטמונות בשפה הקולנועית להובלת מהפכה תודעתית-פוליטית – בין השאר כהיענות לאתגר ביקורת התרבות שהציבו הוגי אסכולת פרנקפורט.

תרגום מבחר מכתביו של קלוגה בגיליון זה של "סליל" הוא פרק נוסף בסדרה של תרגום עברי לטקסטים "קלאסיים" משל קולנוענים, מבקרים ותיאורטיקנים שעורך כתב העת בשנים האחרונות (בעבר התפרסמו טקסטים משל זיגפריד קרקאואר ובלה באלאז').

לצד התרגום, אנו שמחים לפרסם בגיליון זה את מאמרה של יעל מזור העוסק בסוגיית הארכוב מחדש (Re-archiving). מזור מנתחת את הסרט *Respite* (2007) של הבמאי הגרמני הארון פארוקי (Farocki), וטוענת שבאמצעות עבודתו הקולנועית עם חומרי ארכיון אודיו-ויזואליים מתקופת השואה הוא מצליח לממש את הפוטנציאל הטמון בהליך הארכוב מחדש ולקרוא תיגר על נרטיבים היסטוריים מרכזיים. ערגה הלר מתמקדת במאמרה בפרק "יומו של הירח" (Day of the Moon, 30.4.2011) מתוך סדרת המדע הבדיוני הטלוויזיונית הפופולרית *ד"ר הו (Doctor Who)*. הלר בוחנת את אופני ההתמודדות של יוצרי הסדרה עם הפרדוקסליות הנוצרת משילובם של אירועים

שהתרחשו במציאות ההיסטורית – בין השאר באמצעות שימוש בתיעוד ארכיוני – במסגרת עלילה פיקטיבית שבמרכזה עומדת תמת המסע בזמן. זו מצדה מחייבת לרוב את שכתוב האירועים ההיסטוריים לטובת הדרמה. מאמרו של שי בידרמן מתמקד ביצירתו הקולנועית של הבמאי האמריקאי רוברט זמקיס (Zemeckis), ובפרט בסרטו **על חבל דק** (2015), המבוסס על אירועים שהתרחשו במציאות ההיסטורית ושנקשרים באופן מתעתע גם ל"אסון התאומים" שהתרחש ב-11 בספטמבר 2001. בידרמן מנתח את האמצעים הטכנולוגיים, הז'אנריים והאלגוריים המשמשים את זמקיס בעיצוב הזיכרון ההיסטורי בתודעת הצופים באמצעות הדימוי ההיסטורי. מאמרה של איבון קוזלובסקי גולן מתמקד בחלקים מעדותו של בנימין מורמלשטיין, השורד היחיד מבין ראשי היודנראט בגטו טרזיינשטדט, אשר מופיעים בסרטו של קלוד לנצמן **אחרון הלא צדיקים** (2013). בהתייחסות לסוגיות של אשמה פוליטית, מוסרית ופוליטית מבקשת קוזלובסקי גולן לבחון את מידת האחריות של מורמלשטיין להתרחשויות הטרגיות בגטו בתקופת הנהגתו, כפי שהוא בוחר להציגן מול המצלמה החוקרת.

קריאה נעימה,

מערכת "סליל"

עורך ראשי: עופר אשכנזי

עורכת: הילה לביא

רכזת מערכת: ליאור טיבט

עורכות לשוניות:

חווה לוסטיג-מלימובקה

ענבל קידר

ועדה אקדמית:

פרופ' משה צימרמן

פרופ' נעמה שפי

ד"ר טוביאס הרטמן-אברכט

ד"ר קובי קבלק